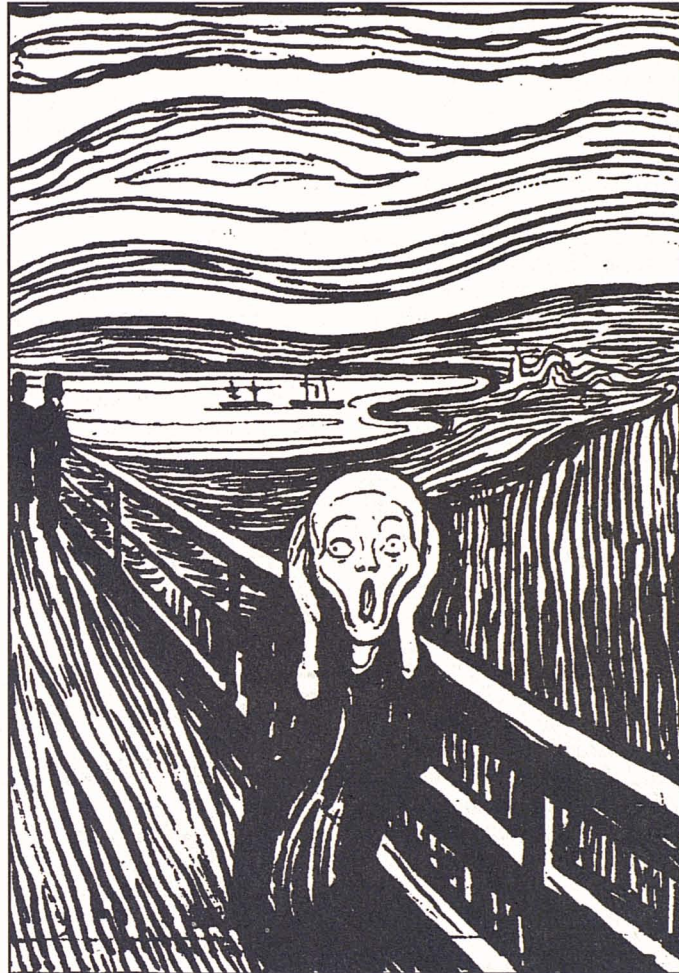

Consell Directiu Espai del Camp Freudià de Tarragona L'angoixa, un brogit eixordador

Amb motiu del debat *Maneres de tractar amb l'angoixa* que tindrà lloc el proper 20 de novembre, a les 8 del vespre, a la Sala d'Actes, us oferim un article d'un dels participants en l'acte, Josep M. Alcañiz. El debat, organitzat per l'Espai del Camp Freudià de Tarragona (Institut du Champ Freudien) amb la col·laboració del Centre de Lectura, comptarà també amb la presència de Mariona Andreu, Enric Berenguer, Venanci Bonet, Teresa Gatell, Montserrat Palau i Joan Rom.

EL CRIT. EDVARD MUNCH

Companya inseparable de l'home com de la dona, l'angoixa és senzilla, no li agrada gaire fer-se notar; si ha de sortir, sap disfressar la figura per dissimular la seva presència. Però si no té temps d'arreglar-se, vestir-se o pintar-se, aleshores resulta insuportable, ens sentim amenaçats per un perill que no podem descriure però que ens esguarda; desconegut, incompreensible però real. I és que encara que casa nostra és casa seva, sempre ens resulta una estranya.

Hi ha ocasions més sovintejades per l'angoixa, com és ara davant la perspectiva de la mort; o, encara que no ens resulti ja tant comprensible, s'apodera d'una dona després d'infantar. Però apareix també per a algunes persones en circumstàncies particulars, sempre les mateixes (per exemple, desplaçar-se en solitari d'un lloc a un altre amb cotxe), o davant d'un objecte que es procura evitar a tota costa. En cada cas una d'aques-

tes situacions desencadena, quan el subjecte hi queda exposat, una crisi d'angoixa que pot arribar a ser molt intensa. No afecta només els adults; els nens també la coneixen, i d'una manera no menys crua, tant en situacions típiques (patir la separació traumàtica dels pares), com en les formes més aparentment injustificades. El nen, a més, està fàcilment exposat a aquest efecte per una altra via d'importància cabdal: quan queda confrontat a l'angoixa dels adults, i és cridat a taponar-la, de tal manera que qui experimenta l'angoixa és l'infant, però no la seva, sinó la d'un altre.

Si seguim amb la llista, se'ns obre un ventall tan ampli que sembla difícil referir manifestacions tan diverses a un concepte comú. En cada cas, però, el que resulta essencial és que el sorgiment de l'angoixa no depèn tant de la naturalesa del fet que la desperta com de la manera

com és rebut aquest fet, el lloc que el subjecte li reserva en el seu psiquisme. A vegades s'oculta la veritat a un nen o a un malalt per estalviar-li el patiment. L'estratègia resulta sempre un fracàs per diverses raons:

- Qui creu protegir un altre de l'angoixa s'oculta ell mateix la seva pròpia angoixa.

- L'interessat sap sovint millor que ningú què està passant encara que ho calli.

El mutisme d'un solapa el de l'altre, i, plegats, configuren un silenci sorollós i pesant. Al capdavall no és pas la buscada minoració de l'angoixa el que s'aconsegueix, sinó el seu manteniment o agreujament.

No volem dir pas que parlant s'arreglin tots els problemes. Però és la via per transformar l'angoixa en dolor; si ho aconseguim, el subjecte pot fer alguna cosa amb això, s'hi pot situar, mentre que l'angoixa el deixa indefens.

L'ésser humà està exposat a l'angoixa pel fet que es constitueix en la resposta que es dona a l'enigma del desig de l'Altre (en majúscula, per indicar que no és el semblant), i en primer lloc la mare. La mare, font d'amor i protecció, es revela en un moment donat per a l'infant, un ésser desconegut, fet que comporta les més vastes conseqüències. Recordem només l'ampli tractament que aquest tema ha tingut en la literatura i l'art en general, i que troba la seva derivació directa en les figures de dones perilloses, en la proximitat de l'amor i la mort. Nosaltres ens acontentarem a relatar un episodi viscut per un infant i sa mare en el que la trama del que vull dir apareix de la manera més senzilla.

Es tracta d'una nena molt petita, que just comença a parlar. Una nit es desperta amb uns plors esgarriuosos cridant *mama! mama!* quan la seva mare hi va tement alguna desgràcia, descobreix que no ha passat res, i l'embolcalla amb els seus braços i la consola; *La mama és aquí*, li diu, però la petita continua plorant amb la mateixa intensitat i cridant *mama! mama!* fins que al cap d'una estona recobra el son. El que posa de manifest aquest episodi és la no coincidència de la mama que és cridada i la mare que es presenta. En la separació que hi ha d'una a l'altra és on brolla l'angoixa. A partir d'aquell dia, aquesta nena no es separarà mai d'un mocadoret que s'endú quan se'n va a dormir o quan surt fora de casa.

Hi ha un altre crit que ressona: el primer que surt de la boca del nadó en néixer, quan abandona el que havia estat una part d'ell mateix (la placenta dins el cos de la mare) i l'envaix alguna cosa absolutament nova i desconeguda: l'aire que li infla per primer cop els pulmons. Podríem prendre aquest moment com l'expressió original de l'angoixa, si no fos que aleshores el nadó no disposa d'un jo per allotjar-la, ni nosaltres no en podem saber res. L'angoixa seguirà acudint a cada nova cita del subjecte amb l'Altre quan es tracta d'assolir un nou pas endavant al llarg de la vida. L'infant coneixerà, si tot va bé, formes d'angoixa de castració quan el subjecte es troba amb la sexualitat de l'Altre a partir de la qual configurarà la pròpia; i l'angoixa moral que comporta la interiorització de la Lleï. Fer front als requeriments de la vida i de la convivència comporta acceptar una certa càrrega d'angoixa. El problema que se'ns planteja no és, doncs, com prescindir-ne, sinó com captenir-s'hi, la qual cosa implica una posició ètica.

JOSEP M. ALCAÑIZ
ESPAI DEL CAMP FREUDIÀ
DE TARRAGONA